

Prof. Dr. TALAT TEKİN

Yunus Emre Şeriatı Karşı

Sayın İlhan Selçuk'un geçenlerde yayımlanan "Anadolu Müslümanı Şeriatçı Değildir..." başlıklı yazısını(*) bilmem okudunuz mu? Bu çok ilginç yazı şöyle sona eriyordu: "Anadolu halkı, Atatürk'ü sever; ister Sünni olsun, ister Alevi... Şeriatçı, Atatürk'ü sevmez; Mustafa Kemal'e düşmandır. Şeriatçı, İslamı siyasete ve ticarete alet eden kişidir. Müslümanlığı partililik için kullanır, Arap kültürüyle beyin yıkamaya kalkışır... Anadolu toplumunda şeriatçılıkla Müslümanlığı birbirinden ayırmak, laikliğe yeşil ışık yakıp yol vermiştir..."

Sayın Selçuk'un Anadolu Müslümanlığı için koyduğu bu çok doğru tanı (teşhis) beni 700 yıl öncesine, Anadolu Türk toplumunun yetiştirdiği ilk (ve kuşkusuz en büyük) mutasavvıf şairimiz Yunus Emre'ye, onun şeriat ve şeriatçılar hakkındaki dizelerine, beyitlerine götürdü. Yunus Emre'nin Müslümanlığından hiç kimsenin kuşkusu olmaz. Şiirleri baştan başa Tanrı ve insan, evet, insan sevgisi ile dolu bu büyük gizemci (mistik) ve hümanist şairimizin acaba şeriat ve şeriatçılar hakkındaki görüşleri nelerdir? Edebiyat ve kültür tarihimizdeki çok önemli kimi konular gibi, bu konu da Yunus Emre üzerine yapılan yayınlarda, yaygın bir argo deyimle, es geçilmiştir ya da en azından gereğince vurgulanmamıştır. Çok partili siyasal rejime girişimize ve bununla birlikte dinin ve dinsel inançların oy için alabildiğine sömürülmeye başlamasına kadar bunun belki de büyük bir sakıncası yoktu. Ama şimdi, hele şu son yıllarda, şeriatçıların gemi azıya almışçasına şahlandıkları ve 37 aydın insanımızı yeryüzünde yaktıkları cehennem ateşinde yok ettikleri bir dönemde, Yunus Emre'nin 700 yıl önce şeriat ve şeriatçılar üzerine söylediklerini bir kez daha anımsatıp vurgulamanın yararlı olacağı kanısındayım.

Şunu hemen belirteyim ki Yunus Emre, şeriat ve şeriatçılara şiddetle karşıdır. Bir şiirinde gerçeği denize, şeriatı da bu denizde giden bir gemiye benzeterek şöyle der: Şeriat bir gemidir, hakikat deryasıdır! Ol geminün tahtası her nice muhkem olsa / Deniz mevci kat'olsa gemi uşanasıdır (Şeriat bir gemidir, gerçek ise onun denizidir; geminin tahtaları ne kadar sağlam olsa, denizin dalgaları şiddetlenince o gemi parçalanacaktır). Demek ki Müslüman için şeriat yeterli değildir, onunla Tanrı'ya varılamaz; aslölan, önemli olan gerçek, Tanrı ve insan sevgisidir. Tüm insanlara bir göz ile bakmayan şeriatçı, evliya bile olsa, gerçekte bir 'asi'dir: Cümle yaradılmışa bir göz ile bakmayan / Şer'ün evliyasıysa hakikatde asidür. Yunus bu şiirinde daha da ileri giderek şeriatçıların evliya saydıkları, Tanrı ve insan sevgisinden yoksun kişilerin gerçekte "kâfir" olduğunu söyler: Bundan içerü haber işit eydeyin ey yar / Hakikatün kâfiri şer'ün evliyasıdır!

Şeriatçı başka din, hatta başka mezhepten olan kişileri suçlar; onların inançlarını kendi inancına aykırı bulur ve Sivas toplukiyimında olduğu gibi, onları diri diri yakar. Yunus'a göre ise din ve mezhep amaç değil, araçtır; kişiyi Tanrı ve insan sevgisine ulaştıracak birer araç... Bu nedenle Yunus hiçbir din ve mezhebi kendi inancına aykırı bulmaz; çünkü asıl amaç olan "muhabbet", yani sevgi, bunlar tamam olduktan sonra doğacaktır: Biz kimse dinine hilaf dimezüz / Din tamam olıcak toğar muhabbet.

Yalnız şeriatı uygulamak, kişiyi Tanrı ve insan sevgisine götürmeye yetmez; ardından "muhabbet" gelmelidir. İnançta amaç, "dost", yani "Tanrı" yüzünü görebilmek, ona erişebilmektir. Şeriatçı ise sevgiden yoksun olduğu için hiçbir zaman bu aşamaya erişemez; "kapıda kalır": Dost yüzün göricek şirk yağmalandı / Anunçün kapuda kaldı şeriat.

İşte Yunus Emre, şeriatı ve şeriatçıları böyle yorumlamış, onlara böyle karşı çıkmıştır. Başka bir şiirinde de şeriatı karşı daha ağır eleştiride bulunmak istediğini, ancak şeriatçılardan korktuğu için bu eleştiri yapamadığını açıkça söyler: Şeriat edebinden korkaram söylemeğe / Yoğısa eydeyidüm dahı ayruksı haber.

Yunus'tan 700 yıl sonra şeriatçıların Anadolu'da gerçekleştirdiği toplukiyim, onun şeriatı ve şeriatçıların "şerr"inden korkmakta ne denli haklı olduğunu gösteriyor mu?

(*) Cumhuriyet, 23 Haziran 1994.

